

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Μαρία Θεοδωρακοπούλου Γρηγόριος Παπαντώνης Χαρίκλεια-Άννα Παρασκευοπούλου
Ιωάννης Σπετσιώτης

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Μαρία Θεοδωρακοπούλου , Εκπαιδευτικός Γρηγόριος Παπαντώνης , Εκπαιδευτικός Μουσικής Χαρίκλεια-Άννα Παρασκευοπούλου , Εκπαιδευτικός Μουσικής Ιωάννης Σπετσιώτης , Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής
ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Χαράλαμπος Σπυρίδης , Καθηγητής Μουσικής Ακουστικής, Πληροφορικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεωργία Παρπαρούση , Μουσικολόγος, μέλος Ε.Ε.ΔΙ.Π. του Πανεπιστημίου Πατρών Νικόλαος Ξανθούλης , Δρ Μουσικολογίας
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Σπυρίδων Γούσης , Σκιτσογράφος-Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Βασιλική Αναστασοπούλου , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Γιώργος Σιγάλας , Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Αλεξάνδρα Σταθοπούλου , Εκπαιδευτικός
ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ	Βιολέττα Κωτσόγιαννη Σοφία Χαραλαμπίδου
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Ναυσικά Πάστρα , Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση
το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

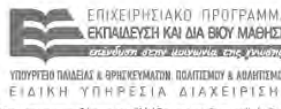
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«Ανάπτυξη στην Κοινωνία της Γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

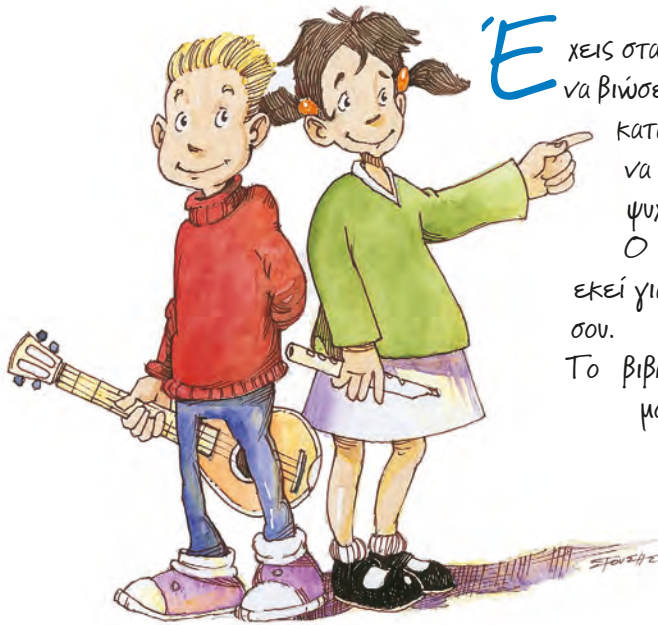
ΕΣΠΑ
2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Πίνακας Περιεχομένων

Σελίδα

	Θέματα	
1	Η μουσική και... εμείς	5
2	Ο ήχος και... εμείς	7
3	Φωνή, η δική σου ταυτότητα	9
4	Μουσικολογία	10
5	Η μουσική εμπνυχώνει	11
6	Η μουσική εμπνυχώνει... κι άλλο!	12
7	Τα σύμβολα της μουσικής	14
8	Λαός - τραγούδι - ελευθερία	16
9	Η ελληνική μουσική στους αιώνες	18
10	Η ελληνική μουσική στους αιώνες... των αιώνων!	20
11	Μουσική και... μουσικές	22
12	Ο γύρος του κόσμου σε... 8'	25
13	Η μουσική μάς ενώνει	27
14	Μουσική χωρίς... σύνορα	29
15	Χτίζοντας... τη μουσική	31
16	Χορέψετε, χορέψετε και τους ρυθμούς... «παντρέψετε»	33
17	«...τραγούδια για τη λευτεριά»	35
18	Ανεβοκατεβαίνοντας σε σκάλες... μουσικές	38
19	...κι άλλα μουσικά σκαλοπάτια!	40
20	Ακούμε, αναλύουμε και κωδικοποιούμε τους ήχους	42
21	Μεγάλες ορχήστρες σε ήχους... κλασικούς	44
22	Ο ήχος της θάλασσας	46
23	Η μουσική και οι άλλες τέχνες	48
24	Ένα, δύο, τρία... «γράφουμε»	50
25	Μελωδικό αντίο	52

Ένα μήνυμα για σένα

Έχεις στα χέρια σου το τετράδιο εργασιών που θα σε βοηθήσει να βιώσεις τη μουσική μέσα από μουσικά παιχνίδια, πρωτότυπες κατασκευές και δραστηριότητες που θα σε παρακινήσουν να αυτοσχεδιάσεις, να δημιουργήσεις, να χαρείς και να ψυχαγωγηθείς.

Ο Νότης και η Νότα σε κάθε δραστηριότητα θα είναι εκεί για να σε βοηθούν και να σε οδηγούν στις προσπάθειές σου.

Το βιβλίο σου, όπως θα διαπιστώσεις, περιέχει μόνο μουσικά παιχνίδια, σταυρόλεξα, ρυθμούς, τραγούδια και κατασκευές που θα κάνεις μαζί με τους φίλους σου. Το υλικό των ασκήσεων είναι πρωτότυπο, διασκεδαστικό και έγινε με πολλή αγάπη για σένα.

Σου ευχόμαστε όμορφες μουσικές στιγμές

Η συγγραφική ομάδα και οι συνεργάτες της

Το να είσαι άνθρωπος σημαίνει ότι είσαι ικανός για μουσική, όπως είσαι ικανός για ομιλία.

Rosamund Shuter-Dyson

Νουνούρα, μουρμούρα, νουνιούρα ή... kazoo;

Όλα τα παραπάνω ονόματα αναφέρονται στο ίδιο πρωτότυπο μουσικό όργανο που μπορείς κι εσύ εύκολα να κατασκευάσεις!

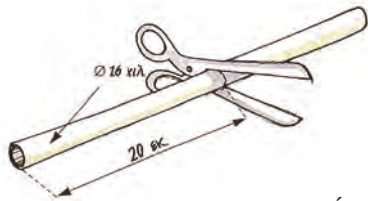

Θα χρειαστείς:¹

- ηλεκτρολογικό σωλήνα ελαφρού τύπου \varnothing 16 χιλιοστών
- ένα πλαστικό σακουλάκι τροφίμων
- ψαλίδι
- σελοτέιπ ή χαρτοταινία.

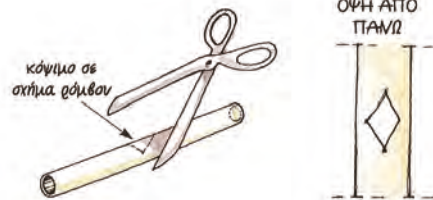

Περιγραφή κατασκευής

1. Κόψε ένα κομμάτι από τον σωλήνα μήκους περίπου 20 εκ.

2. Στο κέντρο του σωλήνα κάνε δύο κοψίματα με το ψαλίδι σε γωνία 45 μοιρών, ώστε να σχηματιστεί μια τρύπα σε σχήμα ρόμβου.

3. Με ένα κομμάτι από το σακουλάκι κάλυψε την τρύπα.

Σταθεροποίησέ το με το σελοτέιπ

φροντίζοντας να μην είναι πολύ τεντωμένο αλλά ούτε και εντελώς χαλαρό.

4. Βάλε τα χείλη σου στο ένα άκρο και μουρμούρισε την αγαπημένη σου μελωδία. Προσοχή: Μην φυσάς, να μουρμούράς!

Άκουσε το γνωστό μουσικό θέμα του Ροζ Πάνθηρα και δοκίμασε να το παίξεις με τη νουνούρα σου. Είναι απλό! Μουρμούρισέ το και η μουρμούρα θα γίνει... μουσική. Όταν είσαι έτοιμος, ξεκινάμε!

1. Η κατασκευή είναι από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήρι της μουσικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σώστε τον Ροζ Πάνθηρα

Ο ήρωάς μας στην προσπάθειά του να ξεφύγει από τον τρομερό διώκτη του, τον επιθεωρητή Κλουζώ, βρίσκεται εγκλωβισμένος σε ένα δωμάτιο. Στη μέση του δωματίου κοιμάται ο επιθεωρητής και ο σκύλος του. Και το χειρότερο; Ο επιθεωρητής έχει κλείσει όλα τα φώτα και ο Ροζ Πάνθηρας δεν βλέπει ούτε τη μύτη του!

Βοηθήστε τον Πάνθηρα να φτάσει στην έξοδο του δωματίου αποφεύγοντας τα εμπόδια, δηλαδή τον κοιμισμένο επιθεωρητή και τον σκύλο του.

Όσο παίζετε με τις νουνούρες το γνωστό μουσικό θέμα (σε όποιο τέμπο θέλετε) σημαίνει ότι ο Ροζ Πάνθηρας κινείται «σωστά» αποφεύγοντας τα εμπόδια. Αν αλλάξει το μουσικό θέμα, σημαίνει ότι υπάρχει κίνδυνος και ο Ροζ Πάνθηρας, αφού πρώτα ακινητοποιηθεί άμεσα, θα πρέπει να αλλάξει κατεύθυνση.

Οδηγήστε τον γρήγορα στην έξοδο γιατί ο επιθεωρητής μπορεί να ξυπνήσει από λεπτό σε λεπτό.

Το ηχοκατευθυνόμενο... ρομπότ

Η επιστήμη προοδεύει και προσπαθεί, όπως πάντα στην πορεία της ανθρώπινης ιστορίας, να βελτιώσει και να διευκολύνει τις συνθήκες ζωής. Ένα πρωτότυπο και φιλόδοξο ερευνητικό πρόγραμμα παρουσιάζεται από τους επιστήμονες: το πρώτο ηχοκατευθυνόμενο ανθρωποειδές.

Όχι, δεν πρόκειται για ταινία επιστημονικής φαντασίας. Το ανθρωποειδές ακούει και ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένους ήχους: με το τύμπανο πηγαίνει μπροστά, με την ξύστρα πίσω, με τη μαράκα περιστρέφεται δεξιόστροφα και με τα πιατίνια αρχίζει να τραγουδάει για χάρη σας!

Όσο γρηγορότεροι, δυνατότεροι ή σιγανότεροι είναι οι ήχοι που ακούγονται, ανάλογη είναι και η κίνησή του. Αν βαρεθήκατε να το ακούτε να τραγουδά, απλά ξαναχτυπήστε τα πιατίνια. Πάρτε λοιπόν τα όργανα, διαλέξτε ένα ανθρωποειδές και παρουσιάστε τις δυνατότητές του.

Από εσάς εξαρτάται αν το καινούριο προϊόν θα βρεθεί στο σπίτι κάθε πραγματικού μουσικόφιλου!

Αυτό που είναι το καλύτερο στη μουσική δε βρίσκεται στις νότες.

Gustav Mahler

Θέλεις να «δεις» τον ήχο;

Μπορείς να κατασκευάσεις ένα δικό σου «παλμογράφο»²!

Θα χρειαστείς:

- 1 τενεκεδένιο κουτί
- ανοιχτήρι για κονσέρβες
- 1 μπαλόνι
- ψαλίδι
- 1 κομμάτι καθρέφτη
- ένα σφυρί και μια σακούλα
- σχολική κόλλα
- γάντια εργασίας
- ...ήλιο.

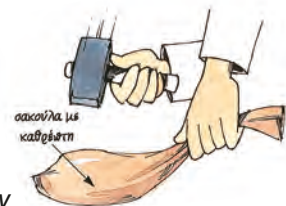
Η κατασκευή να γίνει με την επίβλεψη ενήλικου!

Περιγραφή κατασκευής

1. Αφαίρεσε με το ανοιχτήρι το καπάκι και τον πάτο από το κουτί. Κόψε το λαιμό του μπαλονιού και τέντωσέ το στο ένα άκρο του κουτιού.

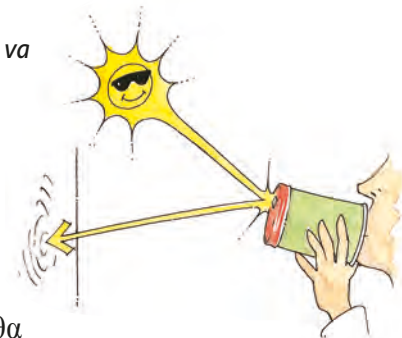
2. Δίπλωσε προσεκτικά ένα κομμάτι από παλιό καθρέφτη με τη σακούλα και σπάσε το με το σφυρί σου.

3. Φορώντας γάντια εργασίας, διάβλεψε προσεκτικά ένα κομματάκι από τον σπασμένο καθρέφτη με μέγεθος περίπου 1Χ1 εκ. και κόλλησέ το στον χώρο μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας του κύκλου. Το διπλανό σχήμα θα σε βοηθήσει.

4. Και τώρα είσαι έτοιμος για να... δεις τον ήχο. Να τι πρέπει να κάνεις.

Στάσου σε ένα μέρος που να το «βλέπει» ο ήλιος και στείλε μια ακτίνα του σε ένα σκιερό σημείο έτσι ώστε να δημιουργείται μια φωτεινή «κηλίδα».

Ακούμπησε το ανοιχτό μέρος του κουτιού ανάμεσα στα χείλη και το σαγόνι σου. Τραγουδίδησε και η μεμβράνη με το κομμάτι του καθρέφτη θα αρχίσει να πάλλεται. Η φωτεινή κηλίδα στον τοίχο θα αλλάζει σχήματα ανάλογα με την ένταση και το ηχόχρωμα της φωνής σου!

2. Η κατασκευή είναι από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήρι της μουσικής*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ποιος είναι αυτός που τραγουδάει;

Ηχογράφησε τον εαυτό σου και ένα φίλο σου με κασετόφωνο ή μέσα από την κάρτα ήχου ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Άκουσε πρώτα τη φωνή του φίλου σου. Την αναγνωρίζεις; Πώς τη χαρακτηρίζεις (λεπτή, βαθιά, τσιριχτή...);

Προτού ακούσεις την ηχογράφιση με τη δική σου φωνή, γράψε πώς τη χαρακτηρίζεις. Άκουσε τώρα τη δική σου φωνή. Την αναγνωρίζεις; Πώς τη χαρακτηρίζεις τώρα;

Τι μας λέει η επιστήμη³

Όταν μιλάς ή τραγουδάς, το μεγαλύτερο ποσοστό των δονήσεων της φωνής σου –ειδικά αυτές με τις πιο χαμηλές συχνότητες– φτάνουν στον κοχλία του αφτιού σου «από μέσα προς τα έξω», δηλαδή περνούν μέσα από τα οστά του κρανίου σου!

Οι δονήσεις αυτές, που είναι πλούσιες σε χαμηλές συχνότητες, δημιουργούν την εντύπωση ότι η φωνή σου είναι γεμάτη, ότι δηλαδή έχει όγκο. Όταν ακούς τη φωνή σου ηχογραφημένη από μαγνητοταινία, την ακούς «από έξω προς τα μέσα» και οι χαμηλές συχνότητες καταπνίγονται. Έτσι σου δημιουργείται η εντύπωση ότι η φωνή σου είναι πιο λεπτή και πιο φτωχή, δηλαδή χωρίς όγκο!

Πειραματίσου!

Για να αντιληφθείς καλύτερα τον ρόλο που παίζουν οι συχνότητες δοκίμασε το εξής: Άκουσε το ίδιο ηχογραφημένο απόσπασμα με τη φωνή σου 1. με ακουστικά, 2. από ένα μικρό κασετόφωνο και 3. από ένα μεγάλο στερεοφωνικό συγκρότημα. Η ηχητική πηγή είναι η ίδια. Το ηχητικό αποτέλεσμα που φτάνει κάθε φορά στα αφτιά σου είναι το ίδιο;

2.1 Ακουστικά

2.2 Μικρό κασετόφωνο

2.3 Ηχεία στερεοφωνικού

3. Βλ. Σπυρίδη Χ. (1996). *Μουσική Ακουστική*. Θεσσαλονίκη.

Ποτέ δε θα μας περνούσε από το νου να πούμε για τον αρχαϊκό κούρο τι ωραία πέτρα. Λέμε όμως για ένα τραγούδι τι ωραία φωνή.

Ρώτας

- Πάρε ένα ποτήρι με νερό και ένα καλαμάκι. Κάθισε σωστά: κεφάλι, ώμοι, λεκάνη σε ευθεία γραμμή. Το σαγόνι σου να είναι χαλαρό. Τοποθέτησε το καλαμάκι κοντά στην επιφάνεια του νερού. Πάρε το ποτήρι στο ένα χέρι και ακούμπησε τον αντίχειρα του άλλου χεριού στο διάφραγμα. Πάρε βαθιά ανάσα και έκπνευσε αργά πιέζοντας το διάφραγμα και κάνοντας μπουρμπουλήθρες.
- Ξάπλωσε στο πάτωμα και τοποθέτησε στην κοιλιά σου, προς το κάτω μέρος της, ένα χοντρό βιβλίο. Χαλάρωσε, ανάσane βαθιά και συγκέντρωσε τη σκέψη σου στο σημείο αυτό. Να εισπνεύσεις και να εκπνεύσεις αργά έτσι ώστε να νιώθεις το βιβλίο να ανεβοκατεβαίνει στον ρυθμό της αναπνοής. Τραγουδίσσε ένα γνωστό σου τραγούδι προσπαθώντας το βιβλίο να ανεβοκατεβαίνει όπως πριν.

- Στάσου όρθιος στη σωστή στάση. Χαλάρωσε, πάρε βαθιές ανάσες και γείρε αργά χωρίς πίεση το κεφάλι προς τους ώμους, πρώτα δεξιά και έπειτα αριστερά. Σήκωσε το δεξί χέρι, αγκάλιασε το κεφάλι όπως ο Νότης και φέρε το αργά και μαλακά προς τα δεξιά. Μείνε σ' αυτή τη θέση για δύο-τρεις απλές αναπνοές. Κάνε το ίδιο και με το άλλο χέρι.

Νους υγιής εν σώματι υγεί

Μάντεψε ποια από τα παρακάτω κάνουν καλό στην υγεία σου και τη φωνή σου και σημείωσέ τα με ένα ✓. Όσα ποτεύεις ότι κάνουν κακό σημείωσέ τα με ένα X. Σύγκρινε τις απαντήσεις σου με αυτές των συμμαθητών σου.

Αναψυκτικά	Φρούτα	Ξενύχι	Καφές
Γάλα	Παγωτό	Γυμναστική	Ψάρι
Καπνός	Λαχανικά	Χυμοί	Πατατάκια
Κρέας	Γλυκά	Δημητριακά	Αλκοόλ

- Σκέψου και γράψε ένα επάγγελμα στο οποίο χρειάζεται κάποιος να έχει δυνατή και υγιή φωνή με καθαρή άρθρωση. Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

Επάγγελμα	Αιτιολογία

Ό,τι κανείς έφτιαξε με τα ίδια του τα χέρια, καρφώνοντας, λιμάροντας και βάφοντας, του ανήκει περισσότερο απ' το καλύτερο κουρδισμένο και μουσικά ανεπίληπτο όργανο που προέρχεται από ένα κατάστημα.

Herman Reaner

Πολλοί καλλιτέχνες, Έλληνες και ξένοι, έχουν εμπνευστεί από τη μουσική και έχουν δημιουργήσει θαυμάσια έργα.

Στον πίνακα του Γ. Ιακωβίδη που έχει τίτλο *Παιδική συναυλία* βλέπεις ένα παιδί να παίζει ένα πρωτότυπο «μουσικό όργανο»: ένα μεταλλικό ποτιστήρι που το χρησιμοποιεί σαν χάλκινο πνευστό όργανο!

Έχεις δει κάπου αλλού τέτοια παράξενα όργανα;

4.1 Παιδική Συναυλία

Περίγραψε το πιο ασυνήθιστο αντικείμενο που έχεις χρησιμοποιήσει για να βγάλεις ήχο. Πώς το ανακάλυψες;

Οι λαλίτσες της... Επανάστασης!

Οι λαλίτσες (bird whistles) ήταν παλιότερα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών. Έβγαζαν έναν ήχο παρόμοιο με το κελάηδημα των πουλιών, γι' αυτό ήταν γνωστές σε πολλές περιοχές με την ονομασία «αηδονάκια» ή «κούκου».

Έλαβαν μέρος ακόμα και... στην Επανάσταση του 1821! Φτιάχονταν κυρίως από πηλό και είχαν συνήθως

4.2 Πήλινες λαλίτσες

σχήμα πουλιού, στάμνας κ.λπ. Επειδή χρειάζονταν μια ποσότητα νερού για να λειτουργήσουν, λέγονταν και «νεροσφυρήχτρες». Τις συναντάμε σε πολλές χώρες του κόσμου σε μια απίστευτη ποικιλία σχημάτων.

«Ήμιν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Επανάστασεως, ὅτε οἱ πατριῶται τῆς Κερκύρας μὲ ἔπεμψαν πράγματα τινά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶδα αἴφνης ἕνα κοῦκκον, δύο κούκκους, τρεῖς κούκκους, τέσσαρας κούκκους, πέντε κούκκους. Παρατηρῶ, σκέπτομαι τί θέλουν τόσοι κοῦκκοι – καὶ τί εὐρίσκω ἐντὸς αὐτῶν; Τὴν παροῦσαν προκήρυξιν (δείχνει τὴν περίφημη προκήρυξιν τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, 25 Μαρτίου 1821)»

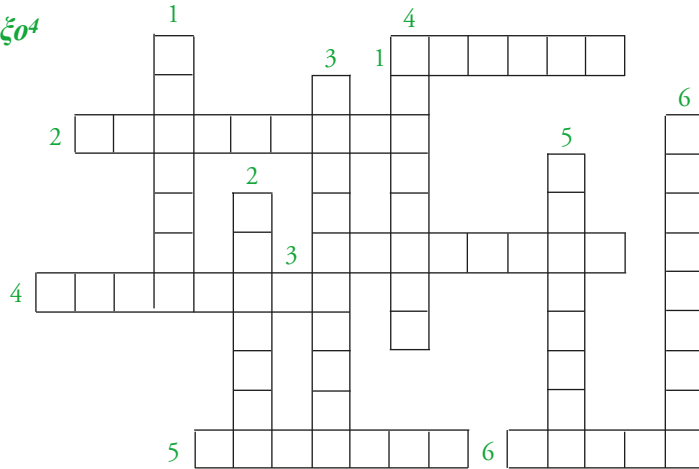
Από τον λόγο του πρωθυπουργού Κωλέτη τον Νοέμβριο του 1845

Έμαθα μόλις στα γραπτά μου πώς να χρησιμοποιώ τα πνευστά. Και τώρα που το κατάλαβα πρέπει να αφήσω τον κόσμο τούτο.

J. Haydn

Σταυρόλεξο⁴

Οριζόντια

1. Το πιο μεγάλο αερόφωνο της στρατιωτικής μπάντας.
2. Το μέρος των χάλκινων πνευστών που ακουμπάει στα χείλη του μουσικού.
3. Έχει δυνατό και οξύ ήχο, τρεις βαλβίδες και επιστόμιο.
4. Την κάνουμε όταν αλλάζουμε κάποια στοιχεία ενός μουσικού έργου.
5. Το εξάρτημα των χάλκινων πνευστών που μας βοηθάει να αλλάζουμε τους ήχους.
6. Το σχήμα του είναι κυκλικό και είναι χάλκινο πνευστό.

Κάθετα

1. Με τους ήχους του πήγαιναν οι αρχαίοι πρόγονοί μας στη μάχη.
2. Λέμε και έτσι τα αερόφωνα όργανα.
3. Το ακούς στις παρελάσεις.
4. Μουσικό όργανο που έχει αλλάξει ελάχιστα τα τελευταία πεντακόσια χρόνια.
5. Μπορεί να είναι μελωδικό ή ρυθμικό.
6. Ένας από τους χορούς μας που θυμίζει ένα επάγγελμα.

Μια... παρεξήγηση

Αν ανοίξεις το ραδιόφωνό σου την 28η Οκτωβρίου είναι πολύ πιθανό να ακούσεις το γνωστό τραγούδι των Μ. Χατζιδάκι και Ν. Γκάτσου *Χασάπικο 40*.

Ο τίτλος αυτός έχει δημιουργήσει την εξής παρεξήγηση: Πολλοί θεωρούν ότι αναφέρεται στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, γι' αυτό οι ραδιοφωνικοί σταθμοί το εντάσσουν στο πρόγραμμά τους την ημέρα αυτή. Ο συνθέτης όμως το ονόμασε έτσι επειδή το εμπνεύστηκε από τη *συμφωνία αρ. 40* του Μότσαρτ (Mozart)! Άκουσε δύο αποσπάσματα από τα έργα αυτά και κάνε τις δικές σου παρατηρήσεις.

4. Δημιουργία σταυρόλεξου: Παναγιώτης Καμπύλης.

6. Η μουσική εμπνέει... κι άλλο!

Υπάρχει ένας συνεχής διάλογος ανάμεσα στο χέρι και στο όργανο, ανάμεσα στο χέρι και την κουλτούρα... Το χέρι μάς εκπλήσσει, δημιουργεί και λύνει προβλήματα από μόνο του. Συχνά, αινίγματα που μας ταλαιπωρούν νοητικά λύνονται εύκολα και ασυνείδητα από το χέρι.

Stephen Nachmanovitch

Κατάγραψε εδώ το ρυθμικό οστινάτο για το τραγούδι Ναπολιτάνος

Η ιστορία του Πάνου και του... Ναπολιτάνου

«Μάχες σκληρές δίνονται επί μια εβδομάδα για την κατάληψη ενός υψώματος. Τα πράγματα δυσκολεύουν καθώς τελειώνουν τα τρόφιμα και το νερό. Δύο εθελοντές προσφέρονται να πάνε στο ποτάμι για νερό: από τη μια ο Έλληνας στρατιώτης Πάνος από το Αιτωλικό και από την άλλη ένας Ιταλός στρατιώτης από τη Νάπολη. Στο ποτάμι έρχονται αντιμέτωποι και καθώς αντικρίζει ο ένας τον άλλον η πρώτη σκέψη τους είναι να σκοτώσουν τον εχθρό. Όμως κάτι τους κρατάει και προσπαθούν να επικοινωνήσουν με νοήματα...»

Πώς νομίζεις ότι τελείωσε η ιστορία αυτή; Δώσε τη δική σου εκδοχή είτε σε στίχους είτε σε πεζό κείμενο.

.....

Γιατί επέλεξες αυτό το τέλος για την ιστορία;

.....

Ώρα για «αυτοκριτική»

Συμπλήρωσε τα παρακάτω τετράγωνα και στο τέλος γράψε ένα μικρό κείμενο με τη γνώμη σου για το σενάριο, την ηθοποιία, τη σκηνοθεσία, τη μουσική υπόκρουση κ.λπ. στο δρώμενο που παίζατε με βάση το τραγούδι *Ναπολιτάνος*.

Ο θεατής καταλαβαίνει το σενάριο;

πολύ λίγο καθόλου

Οι ηθοποιοί ήταν πειστικοί στους ρόλους τους;

πολύ λίγο καθόλου

Υπήρχε σωστός συντονισμός όλων των συντελεστών;

πολύ λίγο καθόλου

Η μουσική υπόκρουση ήταν κατάλληλη;

πολύ λίγο καθόλου

Υπήρχε ισορροπία ανάμεσα στη μουσική και την κίνηση των ηθοποιών;

πολύ λίγο καθόλου

Όλα τα μέλη της ομάδας συνεργάστηκαν το ίδιο καλά;

πολύ λίγο καθόλου

Δύο τραγούδια - ίδια μουσική;

Πολλές φορές στην ιστορία των τραγουδιών συναντάμε «παράξενα» πράγματα. Η ίδια μελωδία να υπάρχει σε εντελώς διαφορετικούς στίχους.

Στο τραγούδι *Παιδιά, της Ελλάδος Παιδιά* των Μ. Τραϊφόρου και Μ. Σουγιούλ που έχει συνδεθεί όσο κανένα άλλο με το έπος του '40 χρησιμοποιήθηκε η γνωστή και αγαπημένη μελωδία του ερωτικού τραγουδιού *Ζεχρά* με στίχους όμως εμπνευσμένους από τον αγώνα των Ελλήνων στα βουνά της Αλβανίας.

Περίπου κάτι αντίστοιχο συμβαίνει με τα ιδιόμελα ή προσόμοια της βυζαντινής μουσικής που είναι ψαλμοί με το ίδιο μέλος αλλά διαφορετικό κείμενο.

Κάνε τη δική σου διασκευή

Δοκίμασε να διασκευάσεις ένα αγαπημένο σου τραγούδι βάζοντάς του στίχους που να έχουν σχέση με το έπος του '40, τον αγώνα για ελευθερία, τον πόλεμο, την αντίσταση στον φασισμό. Γράψε τους στίχους που επέλεξες. Θα ήθελες να τους παρουσιάσεις στην τάξη και να τους τραγουδήσεις;

Blank lined area for writing the student's response.

7. Τα σύμβολα της μουσικής

Η μουσική περιέχει τις νότες δεν περιέχεται σ' αυτές. Οι νότες είναι σημάδια που βοηθούν το μουσικό να καταλάβει ποια είναι η μουσική. Αλίμονο αν αυτός καταλάβει μόνο τις νότες.

Ρώτας

Μουσικοί και... μουσεία

Σε πάρα πολλά μουσεία της χώρας μας υπάρχουν εκθέματα που σχετίζονται με τη μουσική και σε περιμένουν να τα ανακαλύψεις!

Για παράδειγμα, στον πρώτο όροφο του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά εκτίθενται μερικά ξεχωριστά ευρήματα, που βρέθηκαν στον «τάφο του ποιητή» στη Δάφνη και αποτελούσαν τα εργαλεία ενός μουσικού της αρχαίας Ελλάδας. Είναι τα εξής:

- Ένα τρίγωνο, όχι το γνωστό μας μεταλλικό ιδιόφωνο αλλά ένα χορδόφωνο ξύλινο όργανο που μοιάζει με μικρή άρπα.
- Μια λύρα φτιαγμένη από καβούκι χελώνας.
- Ένας καλαμένιος αυλός.
- Ένα σιδερένιο πριόνι που μοιάζει εκπληκτικά με τα σημερινά πριόνια.
- Μια ξύλινη κασετίνα, ένας χάλκινος κονδυλοφόρος και μια σιδερένια ξύστρα.
- Πέντε κερωμένα πλακίδια δεμένα σε βιβλίο.
- Ένας κατεστραμμένος πάπυρος.

7.1 Προθήκη Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά με μουσικά εκθέματα

7.2 Αρχαίο πριόνι

7.3 Πινακίδες με κερί που χρησιμοποιούνταν για τη γραφή της μουσικής

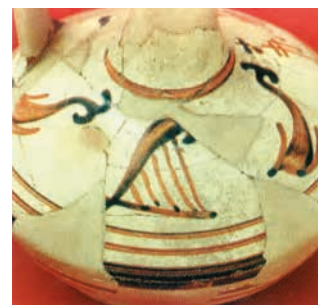
Όλα αυτά τα αντικείμενα μας δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για τους μουσικούς στην αρχαία Ελλάδα, όπως ότι ο μουσικός ήταν πολύ συχνά ο κατασκευαστής αλλά και ο συντηρητής των μουσικών του οργάνων ή ότι ο ποιητής συνέθετε συνήθως μόνος του και τη μουσική συνοδεία των έργων του. Για την καταγραφή της μουσικής χρησιμοποιούσαν εκτός από τους πάπυρους και άλλα μέσα όπως τα κερωμένα πλακίδια που βλέπεις στην εικόνα.

Μια καλή ιδέα!

Όταν επισκεφθείς ξανά κάποιο μουσείο με την τάξη σου ή την οικογένειά σου προσπάθησε να εντοπίσεις τα εκθέματα που έχουν σχέση με τη μουσική όπως το αγγείο που βλέπεις στη διπλανή φωτογραφία. Σημείωσε τα στοιχεία του εκθέματος (σε ποια αίθουσα βρίσκεται, τι αναπαριστά κ.λπ.) και ενημέρωσε γι' αυτό τους συμμαθητές σου.

7.4 Τρίγωνο.
Κατασκευή: Ν. Μπρας

7.5 Τρίγωνο ανάμεσα σε δελφίνια

Φτιάξε μια αρχαία ελληνική παρτιτούρα!

Θα χρειαστείς:

- μια παλιά μεταλλική κασετίνα και μερικά κεριά
- ένα παλιό κατσαρολάκι και ένα γκαζάκι
- γάντια κουζίνας
- μια μικρή σπάτουλα
- μια οδοντογλυφίδα.

Περιγραφή κατασκευής

1. Με τη βοήθεια του δασκάλου σου ή κάποιου μεγαλύτερου βάλε τα κεριά στο κατσαρολάκι και άναψε το γκαζάκι για να λιώσουν.

2. Άδειασε προσεκτικά το κεριά στην κασετίνα μέχρι επάνω και άφησέ το να κρυώσει. Μην ξεχάσεις να ζητήσεις τη βοήθεια ενός ενήλικου!

3. Όταν κρυώσει το κεριά, γράψε με μια οδοντογλυφίδα τα δικά σου μουσικά σύμβολα. Με τη σπάτουλα μπορείς να κάνεις ξανά επίπεδο το κεριά για να γράψεις κάτι άλλο ή να κάνεις κάποιες διορθώσεις.

Δημιουργήστε τη δική σας σημειογραφία

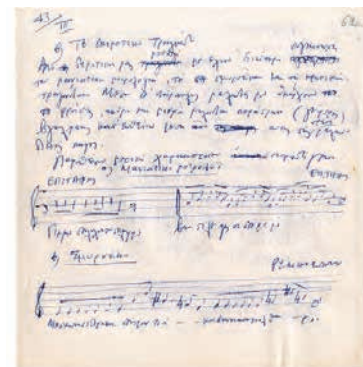
Χωριστείτε σε δύο ομάδες: των συνθετών και των μουσικών. Οι συνθέτες επινοούν μια δική τους σημειογραφία και γράφουν μια σύντομη μελωδία στο κεριά ή σε ένα χαρτί. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν γράμματα, σχέδια, σύμβολα, χρώματα, σχήματα ή ό,τι άλλο θελήσουν. Στη συνέχεια πρέπει να διδάξουν τη σύνθεσή τους στους μουσικούς και να τους διευθύνουν στην πρώτη εκτέλεση του έργου τους.

Μουσική σε κάθε μέσο!

Η έμπνευση μπορεί να έρθει στον καλλιτέχνη κάθε στιγμή. Η ανάγκη της καταγραφής είναι άμεση. Έτσι πολλές μελωδίες γράφτηκαν για πρώτη φορά σε χαρτοπετσέτες, πακέτα από τσιγάρα κ.ο.κ.

Στη διπλανή φωτογραφία βλέπεις σημειώσεις του μεγάλου μας συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη επάνω σε μια χαρτοπετσέτα. Τις έγραψε τον καιρό που ήταν εξόριστος για τα πολιτικά του φρονήματα.

Εσύ χρησιμοποιείς κάποιο ασυνήθιστο τρόπο για να καταγράφεις τις εμπνεύσεις σου;

7.7 Παρτιτούρα Μ. Θεοδωράκη γραμμένη σε χαρτοπετσέτα τον καιρό που ήταν εξόριστος.

5. Η κατασκευή έχει γίνει από τον Παναγιώτη Καμπύλη με βάση τα σχετικά εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά.

Κι όταν όλα τα μεγάφωνα της χώρας διαφημίζουν μια μουσική ποια εγγύηση έχεις εσύ ο ακροατής γι' αυτή;
Ρώτας

Οι εξεγερμένοι φοιτητές είχαν δημιουργήσει μέσα στον χώρο του Πολυτεχνείου έναν ραδιοφωνικό σταθμό και με συγκλονιστικά μηνύματα **επικοινωνούσαν** με τον λαό. Ακούστε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από εκείνες τις ιστορικές εκπομπές.

Φανταστείτε ότι βρίσκεστε στη θέση εκείνων των νέων αγωνιστών. Μοιράστε τους ρόλους, φτιάξτε το ημερήσιο πρόγραμμα του σταθμού σας, βρείτε τα τραγούδια, τις μουσικές, τα συνθήματα και τις ειδήσεις που θα ακουστούν και... είσατε στον αέρα!

Διαδήλωση μετά... «μουσικής»

Για να διαδηλώσετε... μετά μουσικής, εκτός από θάρρος και πίστη στη δημοκρατία, χρειάζεται και κάτι άλλο.

Πρέπει πρώτα από όλα να βρείτε τη σωστή αντιστοιχία κάθε συνθήματος με το ρυθμικό σχήμα που του ταιριάζει, π.χ.

